

Vygaudas Ušackas, KTU Europos Instituto direktorius, buvęs Lietuvos Respublikos Užsienio Reikalų ministras, ambasadorius JAV, Meksikoje ir Jungtinėje Karalystėje, ES ambasadorius Afganistane ir Rusijoje.

LAIMINTI LIETUVA

Kalba Konferencijoje „Lietuvybės kodas“. 2018 balandžio 19d.

I. ISTORINIS LIETUVYBĖS KODAS – LAIMINTI LIETUVA

Konferencijos pavadinimas “Lietuvybės kodas – tapk naujojo šimtmečio kūrėju” įkvepia!

Įkvepia semtis išminties iš Lietuvos praeities, kad drąsiai kurtume ateitį – ant tvirtų moralės, laisvės ir demokratijos pamatų.

Juk mūsų protėviai visada siekė kurti tvirtą ir principingą valstybę. Lietuvos valstybė nebuvo kuriama vien tolimais ir artimais karo žygiais. Tokia valstybė būtų netrukus subyrėjusi.

Nuo **Mindaugo vainikavimo** Lietuva buvo tveriamą išmintimi. Lietuvos valdovai sugebėdavo pasinaudoti palankiomis tarptautinėmis sąlygomis, priešų vidaus konfliktais; palaikė ir stiprino glaudžius santykius su draugais bei sąjungininkais. Tie išmintingi žmonės kryptingai siekė visus įvykius ir aplinkybes pakreipti Lietuvai naudinga linkme.

Būtent ši išmintis leido mūsų tautai – tautai, kuri niekada nebuvo gausesnė už kaimynes, niekada neturėjo daugiau iečių, kardų ar šautuvų nei priešai – būti Laiminčia tauta.

Taip mes laimėjome **Žalgirio mūšį**.

Taip išmintimi atsekėme į Pirmojo Pasaulinio Karo saulėlydį, kuris suteikė unikalią galimybę **atkurti Lietuvos valstybingumą**.

Remdamasi tautų apsisprendimo teise, Lietuvos Taryba 1918-ųjų vasario 16-ąją atkūrė Nepriklausomybę išlaikydama sąsajas su LDK didvyriais ir istorine Lietuva.

Ir štai mūsų kartai Vasario 16-oji tapo kelrode žvaigžde, kuri skleidė laisvės viltį nelemtais sovietinės okupacijos metais. Ji telkė Pasaulio lietuvius ir mūsų draugus viliantis, kad vieną dieną Lietuva bus laisva.

Ji įgalino mus susitelkti ir vieningai **atkurti Nepriklausomybę** 1990-ųjų kovo 11-ąją. Okupacija mūsų nepalaužė. Mes atsitiesėme ir laimėjome. Partizanų, tremtinių ir politinių kalinių aukų dėka. Katalikų Bažnyčios tarnystės Dievui ir Lietuvos laisvei dėka. Lietuvos disidentų ir Lietuvos žmonių Sąjūdžio dėka.

Mūsų istorija liudija, kad esame Laiminti Tauta. Nepaisant visko – mes turime laisvą ir nepriklausomą valstybę.

Ta valstybė esame mes. Siekdami savo pergalių kuriame SAVO valstybės pergales. Nesvarbu, ar **krepšinio aikštelėje**, ar **diplomatiniuose arenose**, ar **investuotojų forumuose**, ar **sukūre šeimą**. Visa tai – mums ir mūsų valstybei.

Išmintis ir viltis, o iš jų kylantis atkaklumas, išradingumas, bei darbas „vienoje komandoje“ padėjo mums įgyvendinti ir pagrindinį mūsų atkurtosios Nepriklausomybės siekį – tapti NATO ir ES nare.

Prisimenu, kaip devintojo dešimtmečio pradžioje Vakarų politikai nuo Berlyno ir Paryžiaus, iki Vašingtono ir Otavos skeptiškai vertino Baltijos šalių perspektyvas NATO ir ES. Mes buvome vertinami kaip santykių dirgiklis su Vakarams tuo metu strategiškai itin svarbia Rusija. Mūsų teritorijos, karine prasme, buvo vertinamos, kaip neapginamos.

Todėl nusprendėme elgtis išmintingai. 1999-aisiais sukviėtėme užsienio reikalų ministrus ir įsteigėme „**Vilniaus 10-tuką**“. Taip mes pademonstravome išskirtinę lyderystę, suvienijome Vidurio ir Rytų Europos valstybes bendram tikslui.

Kaip ir atkuriant valstybę, mes pasirėmėme svarbiausiu ramsčiu – **Pasaulio ir ypač Amerikos lietuviais**, kurių nenuilstamas Lietuvos laisvės bylos kėlimas per okupacijos dešimtmečius Vašingtone neleido užgęsti Lietuvos laisvės aukurui. Lemtingais stojimo į NATO metais, man būnant ambasadoriumi JAV, jie atliko pagrindinį vaidmenį užsitikrinant JAV Senato vienbalsį palaikymą. Taip pamažu sumaniai atrišinėjome susuktą Gordijaus mazgą pakeliui į Vakarų demokratijų sąjungas.

Mes tai padarėme. Mes pasiekėme **NATO** ir **ES** ne tik todėl, kad suderinome savo teisę su ES teisynu. Atkakliai vykdėme vidaus ekonomines reformas, kūrėme gynybines pajėgas, stiprinome pilietinę visuomenę. Sumaniai bendraudami su Karaliaučiaus sritimi pašalinome vietos gyventojų bėgštavimus. Taigi atrėmėme ir Kremliaus propagandinius svertus.

Kurdami šios Respublikos pamatus, visada stengėmės dirbti išmintingai. Todėl mes laimėjome.

II. NAUJOJO ŠIMTMEČIO IŠŠŪKIAI

Tad ir šiandien, kai susiduriame su naujojo amžiaus giliausiais iššūkiais ir pavojais, privalome atsitiesti, susitelkti, kaip vieninga

darni komanda. Kaip 1905-ais, 1918-ais, ar kaip 1990-siais ir 2004-aisiais.

Lietuva turi išnaudoti lietuviybės, tai yra savo stiprybės, kodą, kurį vadinu „**Laiminti Lietuva**”.

Bet pirmiausia privalu atsakingai suvokti savo misiją Pasaulyje. Apibrėžti savo nacionalinius interesus bei, vadovaujantis laisvės, demokratijos ir įstatymo viršenybės vertybėmis, drąsiai juos reikšti.

Rytuose vyksta sparti Kinijos galios transformacija iš ekonominės į karinę. Rusija demonstruoja agresyvią politiką kaimynų atžvilgiu ir Sirijoje. Tebeliepsnoja konfliktai Afganistane, Libijoje ir Sudane. Ir dėl jų į Europą plūsta šimtų tūkstančių pabėgėlių srautas.

ES taip pat pergyvena ne patį lengviausią laikotarpį. Nors čia, Lietuvoje, išliekame vieni didžiausių ES optimistų, valstybėse senbuvėse vis didesnė dalis piliečių kvestionuoja ES institucijų sprendimus, stringa efektyvios ir bendros ES saugumo ir užsienio politikos formavimas.

Parodytas ryžtas Sirijoje, papildomų sankcijų įvedimas Rusijai bei parama mūsų gynybai teikia vilties, kad mūsų svarbiausias gynybinis sąjungininkas – Jungtinės Amerikos Valstijos – išliks ištikima savo tradicinei užsienio politikai. Tačiau matome ir tai, kad Prezidento Donald Trump pasireiškianti izoliacinė politika ir vienašališki veiksmai įneša nenusipėjamumo faktorių bendrų vertybių pagrindu sutelktoje Vakarų demokratijos bendruomenėje.

Kaip šiandienos neramiuose Pasaulio vandenyse plauks Lietuva?

Gera žinia, kad naktis nėra tokia tamsi, kaip 1918 ar 1988 metais. Tačiau lieka neatsakytas klausimas – ar šiandien užteks valstybei kurti būtinos išminties ?

Pirmiausia reikia sutarti dėl Lietuvos nacionalinių interesų šiame persipynusiame Pasaulyje. Privalome būti išmintingi ir aktyvūs daugiašalių institucijų – JTO, ES, NATO, PPO nariai, ir sugebėti sutelkti bendraminčių koalicijas, per jas išlaikydami tarptautinės teisės viršenybę ir reikšdami savo interesus. Kurdami išmintingą valstybę įrodėme, kad tai padaryti galime.

Mums taip pat svarbu parodyti lyderystę sumaniai investuojant į Lietuvos produktyvumą ateityje. ES išlepino mus pasikliauti dosnia parama. Mažėjančios ekonomikos augimo prognozės, „kietėjanti“ ES pinigų politika ir mažėianti ES parama, verčia per artimiausius 12 mėnesių atrasti išeičių, kaip išlaisvinti žmonių potencialą, skatinti vietos ir užsienio investuotojus kurti aukštos pridėtinės vertės darbo vietas ateities sektoriuose, tokiuose kaip: žalioji energetika, sveikatingumas, skaitmeninės technologijos, ekologiškas maistas ir kt. DELSTI LAIKO NEBETURIME.

Įkvėpti valstybės kūrėjų palikimo, turime atrasti savyje išminties pritraukiant į Lietuvą gabiausius ir išmaniausius. Sukurdami jiems palankiausias mokestines sąlygas, kad Lietuvoje kurtų aukščiausią pridėtinę vertę.

Mes turime sutarti, kad istorinė geografinė platuma nuo Baltijos iki Juodosios jūros atitinka mūsų ilgalaikius nacionalinius interesus. Platuma, kur gerbiamos žmogaus teisės ir laisvės. Tad sutikime, kad parama Ukrainai, apsivalant nuo korupcijos ir tęsiant integracijos į ES darbus, išmintis ir sumanumas, kad istoriškai artima Baltarusija netaptų Rusijos dalimi, tuo pačiu darant statomą Astravo AE ekonomiškai netvaria – yra mūsų nacionalinis interesas.

Hibridinio karo, kurį kaimynystėje pradėjo Putino Rusija, kontekste mums būtina išlaikyti principingą poziciją. Rūpintis savo gynyba, skiriant jai daugiau nei 2% BVP, skatinti pilietiškumą bei norą tarnauti Lietuvos kariuomenėje. Siekti JAV karių buvimo Baltijos regione ir užtikrinti šalies ekonomikos augimą, nes be vieno, nebus ir kito.

Būdami ES nariais, neturime užsiverti manydami, kad visa lemtis – didžiosiose Europos sostinėse. Taigi čia – daugiau išminties ir aktyvumo!

Turime aktyviau kalbėti su Paryžiumi ir Berlynu, o taip pat kitomis sostinėmis. Prancūzijos prezidentas Emmanuel Macron jau pasiūlė „Lanksčiosios Sąjungos“ ir „Kelių greičių ES“ idėjas. Jis kviečia Lietuvą kartu kurti labiau suverenią, vieningą ir demokratinę Europą, gebančią sėkmingiau konkuruoti su tokiomis galiomis kaip Kinija ar JAV. Jei ES yra šalių, norinčių sparčiau progresuoti, anot Prancūzijos prezidento, joms negali būti jokių kliūčių. Mes turime būti tarp jų!

III. SUGRAŽINKIME LIETUVAI TRIS MILIJONUS

Tačiau dabar, deja, didieji geopolitiniai interesai yra gožiami. Didžiausia grėsmė Lietuvai šiandien slypi ne ES transformacijose ar geopolitiniuose vandenynuose. Lietuvą palieka jos žmonės – nuo 1990 iki 2017 m. mūsų sumažėjo nuo 3,7 mln. iki 2,85 mln. Lietuvoje dabar gimsta maždaug trečdaliu naujagimių mažiau. 2016 metais vieną pensininką išlaikė 3,5 darbingo amžiaus piliečiai. Jei nebus pokyčių 2030 m. vieną pensinio amžiaus gyventoją turės išlaikyti vos 2,2 dirbantieji. Čia kaip oro gyvam organizmui stinga praeityje didžiausiems darbams mus įkvėpusios išminties.

Lietuvą palieka gyventojai, ir valstybė nesugeba padėti jiems grįžti; tuo pat metu valstybė nepadedą pritraukti į šalį talentingų žmonių. Deja, šiandien pasigendame lyderystės – ryžtingai, išmintingai ir atsakingai – grąžinant Lietuvai jos žmones.

Žmonės neturi vilties, o komforto zonoje gyvuojantys valdžios žmonės neturi nei ryžto, nei sumanumo drąsiems sprendimams.

Bet tai nėra padėtis be išeities. Štai Airijos ar Singapūro pavyzdžiai liudija, kad viskas įmanoma. Tik tam reikalinga stipri ir išmintinga bei konkrečiais darbais paremta politinė valia, valstybės vadovų

atsakomybė bei strateginė disciplina laikantis priimtų įsipareigojimų.

Turime būti sumanesni, išradingesni, greitesni. Čia itin svarbu – veiksmi **šeimoms rėmimo politika**, kuri padėtų stabilizuoti ir padidinti gimstamumo lygį. Lygia greta, svarbu **mažinti darbo jėgos apmokestinimą**. Lai žmonės nori dirbti ir uždirbti. **Investuokime į ugdymą**. Lai Lietuva tampa išmintingų žmonių kalve. **Investuokime į mokslą**. Lai Lietuva tampa pasaulį keičiančių išradimų šaltiniu ir garsėjančia protingais žmonėmis klasteriu. **Tobulinkime rezidavimo Lietuvoje sąlygas**, peržiūrint ir adaptuojant kontroliuojamą imigracijos politiką. Leiskime, kad mūsų šalį mylėtų ir pas mus apsigyventų ne prašalaičiai, o dvasia turtingi kūrėjai, talentai, specialistai. Kruopščiai apmąstykite **dvigubos pilietybės** atsiradimą. Jos įvedimas padėtų išlaikyti ir stiprinti kitose šalyse gimusių ar gyvenančių lietuvių politinius ir ekonominius sąsais su Tėvyne.

Suprantame, kad migracija yra neišvengiama. Esame ES, kurioje vienas iš ramsčių yra laisvas žmonių judėjimas, o ir globalaus pasaulio dalis. Tačiau piliečių gerovę ir valstybės tvarumą projektuojanti nacionalinė strategija privalo numatyti ir kūrybai

palankią Lietuvos demografijos formulę: stipri LIETUVYBĖ, kuri yra patraukli ir gebanti integruoti kitų tautybių žmones. Stipriai mylėkime ir puoselėkime Lietuvą, tada ją mylės, gerbs kiti. Būkime tapatūs sau, tada mūsų atvirumas bus laimėjimas, o ne problema.

IV. APIBENDRINIMAS

Žmonės iš prigimties ieško vietų, kuriose galima rasti gyvastį, kur galima saugiai projektuoti savo gyvenimą. Tegu Lietuva tampa AUGANČIA GYVASTIMI. Gyvybės galia glūdi kiekviename lietuvyje. Lietuvos valstybė yra pastatyta ant šios galybės pamatų. Praeitis tą įrodė. Belieka dabartyje sukurti sąlygas, kad ši galia šiandien ir vėl išsiskleistų. O tam reikalingas kryptingas veikimas, kurį įprasta vadinti strategija.

Tačiau strategija yra ne ant popieriaus nudžiūvęs rašalas.

Kiekviena strategija yra Vilties, Valios ir Išminties išraiška. Strategija yra piliečius telkianti ir lyderius žadinanti galia. Jei turime Vilties būti stipria, laiminčia Lietuva, jei turime Valios kurti Lietuvą, darykime tai išmintingai – su rezultato projekcija

šimtmečiui į priekį. Tai – **Laiminti Lietuva, kurioje gera, saugu ir perspektyvu gyventi ir kurti.**

Matau, kad Lietuva – tai Vyčio galios paveldėtojų – stiprių ir visame kame laimėti trokštančių žmonių valstybė. Šiandien mūsų tikslas privalo būti – Lietuvos piliečių pasitikėjimas savimi iš sielos kylančia galia.

Štai tas kodas – Lietuvybės kodas – kurį kiekvienas turime įspausti savo sielose.

Tepadeda mums Dievas.